HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

רב אשי אמר לא נצרכא אלא לשמנו [א]דתניא [א]שמנו מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור רבינא אמר לא נצרכא אלא לכדרב יהודה אמר שמואל [ב]דאמר רב יהודה אמר שמואל [ב]שני גידין הן פנימי סמוך לעצם אסור וחייבין עליו חיצון סמוך לבשר אסור ואין חייבין עליו ת"ש [ג]אבל מזה כזית ומזה כזית סופג שמונים רבי יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים אי אמרת בשלמא מיפשט פשיטא ליה שפיר אלא אי אמרת ספוקי מספקא ליה הויא לה התראת ספק ושמעינן ליה לרבי יהודה דאמר התראת ספק [ד]לא שמה התראה [ה]דתניא הכה את זה וחזר והכה את זה קלל את זה וחזר וקלל את זה הכה שניהם בבת אחת או שקלל שניהם בבת אחת חייב רבי יהודה אומר בבת אחת חייב בזה אחר זה פטור האי תנא סבר לה כאידך תנא דרבי יהודה דאמר התראת ספק שמה התראה [ו]דתניא [1]לא תותירו ממנו עד בקר וגו' בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו דברי ר' יהודה רבי יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ת"ש [ז]אבל ב' גידין מב' ירכות מב' בהמות סופג פ' רבי יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים מדקאמר מב' ירכות מב' בהמות פשיטא דתרווייהו לאיסורא ולרבי יהודה איצטריך ש"מ מיפשט פשיטא ליה ש"מ ואי פשיטא ליה אמאי סופג מ' ותו לא לילקי פ' הכא במאי עסקינן כגון דלית בו כזית [ח]דתניא אכלו ואין בו כזית חייב רבי יהודה אומר עד שיהא בו כזית וטעמא מאי [ט]אמר רבא אמר קרא הירך המיומנת שבירך ורבנן [י]ההוא דפשיט איסוריה בכוליה ירך לאפוקי חיצון דלא וריב"ל אמר אמר קרא [2]בהאבקו עמו כאדם שחובק את חבירו וידו מגעת לכף ימינו של חבירו רבי שמואל בר נחמני אמר כעובד כוכבים נדמה לו [כ]דאמר מר [ג]ישראל שנטפל לו עובד כוכבים בדרך טופלו לימינו רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבא בר עולא אמר כת"ח נדמה לו דאמר מר [ל][ד]המהלך לימין רבו הרי זה בור ורבנן מאחוריה אתא ונשייה בתרווייהו ורבנן האי בהאבקו עמו מאי דרשי ביה מבעי ליה לכאידך דר' יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע ב"ל מלמד שהעלו אבק מרגלותם עד כסא הכבוד כתיב הכא בהאבקו עמו וכתיב התם [3]וענן אבק רגליו ואמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמו גיד הנשה שנשה ממקומו ועלה וכן הוא אומר [4]נשתה גבורתם היו לנשים אמר ר' יוסי ברבי חנינא מאי דכתיב [5]דבר [מ]שלח ביעקב ונפל בישראל זה גיד הנשה ונפל בישראל שפשט איסורו בכל ישראל ואמר רבי יוסי ברבי חנינא מאי דכתיב [6]וטבוח טבח [נ]והכן פרע להן בית השחיטה והכן טול גיד הנשה בפניהם כמ"ד גיד הנשה נאסר לבני נח [7]ויותר יעקב לבדו אמר רבי אלעזר שנשתייר על פכין קטנים [ס]מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם וכל כך למה [ע]לפי שאין פושטין ידיהן בגזל ויאבק איש עמו עד עלות השחר אמר רבי יצחק [ה]מכאן לת"ח [פ]שלא יצא יחידי בלילה רבי אבא בר כהנא אמר מהכא

הנה

רב אשי אמר. מהכא לא תפשוט וטעמא לאו משום ספיקא דגיד הוא אלא מיפשט פשיטא ליה והכא בשומן הגיד קאמר דמותר מדאורייתא: **וישראל קדושים.** העושין סייג לתורה נהגו בו איסור והלכך על כרחיך משייר ליה משום מנהגא ושרפה בעי הואיל ומדאורייתא בר אכילה הוא: **פנימי הסמוך לעצם.** הוא גיד ארוך ונתון לארכו של שופי כשפורעין את הירך ופושט בכל הירך ראשו אחד מחובר בעצם האליה ומשם נפשט לאורך השופי עד מקום חיבור הקולית ועצם הירך ושם הוא סמוך לעצם: **אסור.** מן התורה: **וחייבין עליו.** מלקות כדיליף לקמן מהירך ועוד שהוא על הכף שהכף הוא בשר עגול הסובב את הקולית (א) דבוקה בה ועל שם שהוא בצד פנימי של ירך צד שכלפי ירך חברתה כשהבהמה מחוברת קרי לה פנימי: **וחיצון.** גיד קצר הנתון לרוחב השופי בסופו מובלע בכף הסובבת את הקולית והוא נתון בצד חיצון של ירך: **אסור.** מדרבנן: **ואין חייבים עליו.** דלאו היינו על הכף אלא בתוך הכף. ובההוא חיצון עסקינן ומשייר ליה על כרחיה ושרפה בעי דהא מדאורייתא חזי: **מזה כזית ומזה כזית.** משל ימין ומשל שמאל. ומדנקט אכל מזה כזית ומזה כזית ולא נקט אכל ב' זיתים משניהם ש"מ שתי אכילות ושתי התראות הוו: **אי אמרת בשלמא פשיטא ליה.** משום הכי לקי אימנית: **הכה את זה.** ספק בן ט' לזה וספק בן ז' לזה: **בבת אחת.** בהכאה אחת: **חייב.** דהתראה ודאי היא: **בא הכתוב כו'.** כבר פרשתי באותו ואת בנו (ב) דכל מותיר התראת ספק היא דכי מתרינן ביה אל תותיר מספקא לן אם (ג) עובר על התראה ואם לאו דשמא קודם עלות השחר יאכלנו: **משתי בהמות.** מדנקט משתי בהמות כי היכי דניהוי תרווייהו ימניות נקט דאי ימין ושמאל מה לי שתי בהמות ומה לי אחת: **ולר' יהודה איצטריך.** דאע"ג דתרווייהו דאיסורא קא פטר ליה בחד מלקות וטעמא כדמפרש לקמיה (ג) שאין בין שניהם אלא כזית ואי מספקא ליה אמאי לקי אפילו חדא דילמא תרווייהו דהיתירא הואיל ושתיהן ימניות: **אכלו.** גיד שלם חייב כאוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב משום דבריה הוא וחשיב איסור: **טעמא מאי.** פשיטא ליה לרבי יהודה דשל ימין: **ההוא.** הא דכתיב הירך לאשמועינן אתא דבההוא גיד קאי: **דפשיט איסוריה בכוליה ירך.** הוא וקנוקנותיו ושרשיו נפשטין בכל הירך והיינו גיד הפנימי הגדול הנמצא בתחלת פריעת הירך: **שחובק את חבירו.** מלפניו: **וידו.** הימנית מגעת לכף ירך ימנית של חבירו מאחוריו: **כעובד כוכבים נדמה לו.** כסבור היה יעקב שהוא עובד כוכבים וטפלו לימינו כדי שיהא מזומן לאוחזו אם יקום עליו וירך הסמוכה לו נגע: **טופלו לימינו.** מחברו לימין: **כת"ח נדמה לו.** וחלק לו יעקב כבוד כאילו הוא רבו וטפלו לימינו כדי שיהא יעקב לשמאל המלאך: **ה"ז בור.** אין בו חכמת דרך ארץ: **ורבנן.** דפליגי אדרבי יהודה ואסרי בתרווייהו קסברי מאחוריה אתא ונשייה בתרווייהו הכהו בשתיהם עד שנשו ממקומם ועלו: **האי בהאבקו מאי דרשת ביה.** למה לי למכתביה כלל אי לאו למימרא דכדרך הנאבקים נגע בו: **נשה ממקומו.** קפץ: **נשתה גבורתם.** קפצה גבורתם: **היו לנשים.** חלשים כנשים: **דבר הנגלה ביעקב נפל בישראל.** בכל ישראל: **ופרע להן בית השחיטה.** שלא יאמרו בשר הנחירה אני אוכל לפי שבני יעקב שומרי מצות היו דאף על פי שלא נתנה תורה מקובלין היו מאבותיהם: **כמאן דאמר.** במתניתין (לקמן דף ק:) גיד הנשה נאסר להם בעודם בני נח: **שנשתייר על פכים קטנים.** דכל כליו החשובים ומקנה כבר העבירן את נחל יבק כדכתיב לעיל מיניה ויעבר את כל אשר לו והוא נשאר על פכין קטנים שלא הספיק להעביר וחשכה לו: מדקאמר עד עלות השחר שמע מינה לא ניתנה רשות למזיק להזיק ביום לפיכך לא הוצרך שמירה: **מכאן לתלמיד חכם כו'.** שהרי יעקב נשאר יחידי והוזק:

הנה

רב אשי אמר לא נצרכא אלא לשמנו של גיד. לא קאי אדרב חסדא דמוקי לה כר' יהודה ולפי מה שאמר לקמן לר' יהודה שמנו של גיד אפילו מדרבנן שרי לא אתיא אלא כרבי מאיר והא דלא קאמר רב אשי אליבא דר"מ משום דבברייתא דמייתי לא הוזכר בה ר"מ וכן רבינא דמוקי לה בגיד החיצון דהוי מדרבנן לכאורה לא אתי כרבי יהודה דלקמן מפיק לה מהירך דפשיט ליה בכוליה ירך לאפוקי חיצון דלא ורבי יהודה דריש הירך המיומנת שבירך אם לא נאמר דתרתי שמעת מינה דבלאו הכי דריש ליה לקמן (דף צו:) לדרשה אחריתי וניחא דכולהו מפיק מינה: **אלא אי אמרת ספוקי מספקא ליה כו'.** ולא בעי לאוקומי שאכל שניהם בבת אחת דהשתא לא הויא התראת ספק כי היכי דלא נפשוט בעיא דאכל שני זיתי חלב בהעלם אחד דס"פ אותו ואת בנו (לעיל דף פב:):

כמאן דאמר גיד הנשה נאסר לבני נח. וא"ת דילמא לא נאסר ואפילו הכי היו מקיימין כמו שחיטה דקאמר ליה פרע להם בית השחיטה וי"ל מדקאמר והכן משמע דבלאו הכי לא משתרי אי נמי פרע להו בית השחיטה היינו נחירה שנצטוו על הנחירה:

מכאן לתלמיד חכם שלא יצא יחידי בלילה. אומר ר"ת דדוקא נקט תלמיד חכם משום דמזיקין מתקנאים בהם כדאמרינן (ק) ג' צריכין שימור חלה ות"ח וחתן והא דאמרן בריש פסחים (דף ג.) לעולם יכנס אדם בכי טוב כו' דמשמע כל אדם מדלא נקט תלמיד חכם התם מיירי ברחוק מן העיר מפני המכשולות והליסטים:

מהכא

מסורת הש"ס

א) פסחים פג: לקמן לג:, ב) [פסחים שם לקמן לג:], ג) (תוספתא פ"ז) לעיל פב: לקמן צו., ד) [לעיל פא.], ה) לעיל פב: [וש"נ], ו) ג"ז שם, ז) [תוספתא פ"ז ה"ב ותוספתא דמכות פ"ג ה"ד] לעיל פג., ח) [תוספתא פ"ז ה"ב ותוספתא דמכות פ"ג ה"ד] לקמן צו., ט) הוריות יב. קדושין כא: [לקמן קלד:], י) [לקמן צו:], כ) ע"ז כה: [תוספתא דע"ז פ"ג ה"א], ל) [יומא לז.], מ) נ"ל שלח אדני ביעקב, נ) בע"י ליתא והכן אבל בילקוט גרס מאי דכתיב וטבוח טבח והכן טבוח טבח פרע להן וכו' והכן כו'], ס) [סוטה יב.], ע) [סנהדרין לט:], פ) [ברכות מג: פסחים קיב:], צ) [לעיל פג. ד"ה בא הכתוב], ק) [ברכות נד: ע"ש],

עין משפט נר מצוה

יג א ב מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' א סמג לאוין קלט טוש"ע י"ד סי' סה סעיף ח:

יד ג מיי' פי"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ז סמג עשין עט טוש"ע י"ד סי' קנג סעיף ג:

טו ד מיי' פ"ו מהלכות ת"ת הל' ה טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף יז:

טז ה מיי' פ"ה מהל' דעות הל' ט:

תורה אור השלם

1. וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנֹּתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: שמות יב י
2. וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַּע בְּכַף יְרֵכוֹ וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ: בראשית לב כו
3. יְיָ אֶרֶךְ אַפַּיִם וּגְדָל כֹּחַ וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה יְיָ בְּסוּפָה וּבִשְׂעָרָה דַּרְכּוֹ וְעָנָן אֲבַק רַגְלָיו: נחום א ג
4. חָדְלוּ גִבּוֹרֵי בָבֶל לְהִלָּחֵם יָשְׁבוּ בַּמְּצָדוֹת נָשְׁתָה גְבוּרָתָם הָיוּ לְנָשִׁים הִצִּיתוּ מִשְׁכְּנֹתֶיהָ נִשְׁבְּרוּ בְרִיחֶיהָ: ירמיהו נא ל
5. דָּבָר שָׁלַח אֲדֹנָי בְּיַעֲקֹב וְנָפַל בְּיִשְׂרָאֵל: ישעיהו ט ז
6. וַיַּרְא יוֹסֵף אִתָּם אֶת בִּנְיָמִין וַיֹּאמֶר לַאֲשֶׁר עַל בֵּיתוֹ הָבֵא אֶת הָאֲנָשִׁים הַבָּיְתָה וּטְבֹחַ טֶבַח וְהָכֵן כִּי אִתִּי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בַּצָּהֳרָיִם: בראשית מג טז
7. וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר: בראשית לב כה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וחייבים עליו וכו' הקולית **ודבוק** בה: **(ב)** ד"ה בא הכתוב וכו' מספקא לן אם יהיה עובר: **(ג)** ד"ה ולרבי יהודה וכו' שאין בין שניהם אלא כזית. נ"ב ר"ל באחד יש כזית ובשני אין כזית אבל אם אין בכל אחד כזית אין מצטרפין אפי' למלקות אחד כן פי' רש"י לעיל דף פג:

רבינו גרשום

לא צריכא אלא לשמנו. כלומר מה דאמרי' הגידין ישרפו לששה עשר לשמנו לא שדי ליה דמותר לא אכיל ליה דישראל קדושים נהגו בו איסור: רבינא אמר לא נצרכא [אלא] כדרב יהודה אמר שמואל (לא) [כו'] שני גידים הן כו'. כלומר מה דאמרי' ישרפו לששה עשר זהו חיצון דאסור ואין חייבין עליו. לא שדי ליה דאין חייבין עליו ולא אכיל דאסור הלכך ישרפו לששה עשר: האי תנא סבר לה כאידך דר' יהודה כו'. כלומר ולעולם מספקא ליה דתניא לא תותירו ממנו עד בקר כו' כדפרשינן לעיל בפ' אותו ואת בנו: פשיטא דתרווייהו לאיסורא כו'. כלומר שתי ירכות של ימין משתי בהמות ולר' יהודה איצטריך דאמר אין גיד הנשה נוהג אלא בשל ימין: המיומנת שבירך. כלומר שהוא ימין: כאדם שחובק את חבירו כו'. כלומר ידו של שמאל מגעת לכף ירך ימין: טופלו לימינו כו'. כלומר (א) והוא עשק כשבא לקראתו טופלו לימינו והוא ירך ימינו כנגד יד ימינו ונשקו בו: כתלמיד חכם נדמה לו. והלך יעקב לשמאל רבו והיה ימין יריכו של יעקב בצד שמאלו ונשקו המלאך ביד שמאלו בימין יריכו של יעקב: שנשה ממקומו. כלומר הגיד נשה ממקומו: כמאן דאמר גיד הנשה נאסר לבני נח. כלומר כר' יהודה דמתני': עד עלות השחר מכאן לתלמיד חכם. כלומר בלילה שלט בו ביום לא שלט בו:

מוסף רש"י

שני גידין הן. בירך **פנימי.** זה גיד הגדול המתוח על פני כל אורך הירך, ופנימי קרי ליה שהוא בצד פנימי של ירך, צד הרואה את הירך השנית (פסחים פג:). **סמוך לעצם.** עצם הקולית התחוב בבוקא דאטמא וגם יוצא מבוקא דאטמא ונמתח אצל אותו עצם על פני כל אורך הירך שאסור (שם). **וחייבין עליו.** מלקות (שם). **חיצון.** זה גיד קצר הניתן בסוף השופי לרחבו, וחיצון קרי ליה על שם שהוא מוטל לצד חיצון של ירך, צד הרואה את האויר הסמוך לבשר, שמובלע בבשר (שם). **אסור.** מדרבנן, **ואין חייבין עליו.** כדמפרש טעמא אשר על כף הירך, ההוא דפשיט בכוליה ירך והיינו פנימי אבל חיצון לא (שם). **אבל מזה כזית ומזה כזית.** משני גיד הנשה של שתי ירכות של בהמה אחת (לעיל פב:). **אלא ארבעים.** ר' יהודה לטעמיה דאמר אינו נוהג אלא באחת (שם ולקמן צו.). **הכה את זה וחזר והכה את זה.** מי שלא שהתה אחר גיטה שלשה חדשים וניסת וילדה, ספק בן תשעה לראשון וספק בן שבעה לאחרון וכשגדל הכה את האחד וחזר והכה את חבירו (לעיל פב:). **בשתי התראות,** דהויא לה כל חדא התראת ספק (מכות טז.). **חייב.** שהרי אחד מהם אביו, קסבר התראת ספק שמה התראה הואיל וממה נפשך עובר והכהו (יבמות קא.). **בבת אחת.** שחבטן במקל בהכאה אחת (שם) או: הרים שתי ידיו והכה זה באחת וזה באחת (לעיל פב:) או: בהתראה אחת בתוך כדי דבור, דהויא לה התראת ודאי, דממה נפשך חד מנייהו אבוהו (מכות טז.). **חייב.** דבהתראת ודאי התרו בו אל תכה שניהם שבמכה זו אתה מתחייב (יבמות שם). **בזה אחר זה פטור.** דאיכא שתי התראות וכל חדא וחדא הוה התראת ספק (שם). **לא תותירו ממנו עד בקר וגו'.** באש תשרופו, עשה הוא ולאו שניתק לעשה אין לוקין עליו והמותיר בפסח פטור (לעיל פב:). **בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה.** אם תותיר ועברת על לאו באש תשרפנו, נתקו הכתוב בעשה זה מעונשן של שאר לאוין, לומר זה ענשו ותקנת עבירתו שישרפנו (שבועות ג:) ומשמע שזה ענשו של לאו, שאם הותירו ישרפנו ויפטר (סנהדרין סג:) שהעשה האמור אחריו תקנתו וכפרתו על עבירת הלאו (מכות ד:). **לומר שאין לוקין עליו.** כל לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו, דמשמע זו היא תקנתו אם תעבור על הלאו הזה עשה זאת והינצל, ועוד דלא דמי ללאו דחסימה שהמלקות נסמך לו (פסחים פד.). טעמא דבא הכתוב, הא לאו הכי לקי, אע"ג דהתראת ספק היא, דכל אימת דאתרו ביה מאי אמר אכתי ליליא הוא (לעיל פג.). **לא מן השם הוא זה.** לא מטעם זה הוא פטור (שם) לא מטעם זה המלקות בטל בו, אבל כל עצמו אין בו מלקות לפי שאין בו מעשה (שבועות ג:) **כלומר** טעם זה אינו מן העיקר (סנהדרין סג:) אין טעם זה עיקר, דלאו שניתק לעשה אין לוקין עליו, אלא מפני מה המותיר אינו לוקה לפי שהוא לאו שאין בו מעשה (מכות ד:) ישב לו ולא אכל ומאליו נעשה נותר (לעיל פג.). **אבל ב' גידין מב' ירכות.** של שתי בהמות, ומדנקט שתי בהמות שמע מינה בימיניות קאמר ות"ק דהכא כר' יהודה ס"ל דאין נוהג אלא באחת, ומהא פשטינן דס"ל לר' יהודה דבימין (שם). **הירך המיומנת שבירך.** יליף לה מה"א דהירך ודרש הירך חשובה שבירכות (קדושין כא:). **טופלו לימינו.** מחברו לעובד כוכבים לימינו של ישראל, שאם ירצה העכו"ם להורגו ישלח ישראל יד ימינו ויאחז בו (ע"ז כה:). **הרי זה בור.** אפילו בדרך ארץ אינו בקי (יומא לז.). **שנשתייר על פכין קטנים.** שכח פכים קטנים וחזר עליהם (בראשית לב כה).

א) נראה דל"ל וכן יעקב כשבא לקראתו המלאך טפלו לימינו והיה ירך ימינו וכו'.